

Список використаних джерел:

1. Хавлін Т.В. Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вимір. Політика. 2008. № 2. С. 113—122.
2. Марценюк Т. Залученість жінок у політику: країни ЄС і Україна. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. Київ, 2016. С. 235-244. URL: <http://lib.rada.gov.ua/LibRada/static/about/text/Gender-FINAL-S.pdf>
3. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України: доп. / Центр Разумкова. Київ: Заповіт, 2016. 244 с. URL: <http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 4 листоп. 1950 р. (зі змінами та допов., внесеними протоколами № 11 від 11.05.1994 р., № 14 від 13.05.2004 р.). Законодавство України: інформ.-пошук. система / Верхов. Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Итоговая декларация Второго саммита Совета Европы (вместе с Планом действий второго саммита Совета Европы): принята в г. Страсбурге 11 окт. 1997 г. Conventions.ru: сайт по междунар. праву. URL: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=14826
6. О применении комплексного подхода к проблеме равенства между мужчинами и женщинами: Рекомендация N R (98) 14 Комитета министров Совета Европы государствам-членам принята 7 окт. 1998 г. на 643-м засед. Представителей министров // Кодекс: электрон. фонд правовой и нормат.-техн. документации. URL: <http://docs.cntd.ru/document/90199639>
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція): довід. для членів парламенту. Київ: К.І.С., 2013. 104 с. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>
8. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts: Amsterdam on 2 October 1997 / European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997. 144 p.

ХРИПУНОВ Денис,

адвокат, м. Дніпро

БРАУН Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового

розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

**УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ
У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

Стрімкий розвиток суспільства, соціальні, економічні, політичні перетворення в державі свідчать про неперервний процес розширення прав і свобод людини, це означає, що необхідно розширювати та вдосконалювати ефективні механізми забезпечення всього спектру прав, закріплених законодавством. Держава має створити належні умови для нормального

функціонування, саморозвитку, самореалізації, ініціативи, розкриття потенціалу сім'ї. В даний час категорії цивільних справ, що стосуються інтересів дітей, широко поширені в судовій практиці, які, відповідно, привертають певну увагу держави та суспільства. Законодавець неодноразово намагався знайти оптимальну модель судового розгляду, де можна було б повністю враховувати інтереси дітей, правильно реагувати на порушення їх прав.

Як відомо, однією з головних передумов виникнення цивільних процесуальних правовідносин є наявність цивільної процесуальної правоздатності, якою володіє кожен громадянин з моменту народження, а також цивільної процесуальної дієздатності, тобто здатністю особисто здійснювати цивільні процесуальні права та нести обов'язки. У процесуальному законодавстві чітко визначаються вікові межі процесуальної дієздатності громадян. У науковій літературі також зазначається, що обов'язковою умовою існування процесуально-правової форми є діяльність суб'єктів, здатних виконувати певні функції. Форма діяльності суб'єкта права визначається у вигляді категорії правосуб'єктності, що включає правоздатність і дієздатність, оскільки саме ці категорії відображають спосіб існування та вираження суб'єкта права.

В Україні відповідно до ст.47 ЦПК «Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом...» Отже, така особа за наявності правових підстав може бути суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин. [1]

Доцільним буде визначити три варіанти участі неповнолітніх у цивільному процесі, у якому будуть захищатися їх права, свободи та законні інтереси:

1) малолітні особи віком до 14 років не можуть брати особисту участь у цивільному процесі для захисту своїх прав. Захист прав таких осіб здійснюють їх законні представники;

2) неповнолітні особи віком з 14 років можуть брати особисту участь у процесі по справах, нарівні з законними представниками, що виникають з відносин у яких вони беруть участь

3) у передбачених законом випадках можливість незалежного захисту неповнолітнім своїх прав та інтересів у суді.

Проаналізувавши міжнародний досвід, є цікавим те, що у США категорії правоздатності та дієздатності взагалі не розмежовуються, вони приховані під загальною формулою «здатність пред'являти позови або відповідати по ним» (capacity to sue or to be sued). Процесуальне законодавство не регламентує вік, з досягненням якого громадянин може самостійно виступати на суді. Однак існують обмеження, щодо особистого

виступу перед судовими інстанціями, які стосуються і громадян неповнолітніх (infants). Вік, з досягненням якого настає повноліття, неоднаковий в різних штатах: частіше він дорівнює 21 року, іноді для жінок – 18 років, або вони набувають дієздатності зі вступом у шлюб.

У ЦПК Німеччини зазначено, що особа володіє процесуальною дієздатністю тоді, коли вона може приймати на себе обов'язки за договором. А в Англії нормативні акти не містять загальних понять процесуальної правоздатності і процесуальної дієздатності. Як правило, правове регулювання зосереджено на конкретних приписах, що визначають, хто може пред'явити позов, кому можуть бути адресовані вимоги. Тобто, не всі процесуальні кодекси країн Європи містять поняття процесуальної дієздатності. [2, с.80-82]

Варто зазначити, що навіть у роботах, безпосередньо присвячених судовим суперечкам з участю дітей немає чіткого визначення процесуального становища дитини. При дослідженні питання про осіб, які беруть участь у справі, багато вчених обмежуються характеристикою участі органів опіки та піклування, прокурора, третіх осіб, не торкаючись питання про процесуальне становище дитини.

Неповнолітні, як і усі фізичні та юридичні особи мають цивільно-процесуальну правоздатність. Однак, неповнолітній - людина, яка має певні потреби, але не має достатньо сил, розуму та досвіду, щоб захистити себе. Тому суди як органи державної влади зобов'язані своєчасно та неупереджено захищати права та свободи неповнолітніх шляхом розгляду цивільних справ.

Як показує судова практика в Україні присутність дитини на засіданнях у справах, які стосуються її інтересів, – швидше виняток, ніж правило. Частіше думку дитини з'ясовують органи опіки та піклування (точніше, їхні дорадчі органи, часто в особі доповідача), суди зазвичай обмежуються врахуванням думки дитини, яка може бути відображена у висновку органу опіки та піклування, або взагалі не з'ясовують думку дитини.

Під час інтерв'ю суддя районного суду у Хмельницькій області зазначила, що участь дитини в судовому процесі – це така специфіка, що зазвичай судді це не практикують. Але все-таки, коли потрібна думка дитини щодо питання залишення її з бабусею чи дідусем, з мамою чи татом, чи визначення місця проживання, де їй буде комфортно, і навіть при позбавленні батьківських прав це треба робити.

Під час моніторингу судових засідань в Україні було з'ясовано, що думка дитини під час судового процесу прямо не залежить від її віку. У більшості випадків суд не з'ясовував думку дитини, якщо це прямо не вимагалось законом, навіть у випадках, коли дитина за своїм віком була здатна усвідомлювати суть справи, що стосується її інтересів. Так, принаймні у 15 з 50 справ суд не з'ясовував думку дитини, яка досягла шкільного віку на час розгляду справи. [3,с.55]

Отже, неповнолітні є специфічними суб'єктами цивільних

процесуальних правовідносин, але до них необхідно застосовувати положення цивільного процесуального законодавства, які стосуються осіб, що беруть участь у справі. Дитина має виступати повноправним учасником цивільного судочинства, бути наділеним відповідними правами та обов'язками з метою отримання можливості активної участі у судочинстві, яке буде сприяти більш повній реалізації його права на захист.

З'ясувавши проблематику участі неповнолітніх у цивільному процесі України, хочемо наголосити на тому, що процесуальні права неповнолітніх є чітко визначеними у чинному законодавстві України і спрямовані на захист прав, свобод та законних інтересів осіб. Але, і надалі необхідне постійне вдосконалення та розробка нових, сучасних форм та способів захисту їхніх прав та інтересів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, Ст.47
2. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. К. Алерта, 2015. С.80-82
3. В. Рибак, М. Серeda. Стандарти правосуддя, дружнього до дитини, та їх втілення в Україні (некримінальний аспект): Звіт про результати моніторингу судових процесів в Україні/ ред. В. Череватий, Р. Куйбіда, спост. та інтерв./ В. Ільчишена, В. Нечаєв, Л. Олійник, В. Разік, Р. Сухоставець, Н. Хмелевська, 2020, с.55

БАЛАБАН Сергій,

кандидат юридичних наук, декан
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Опрацювання літератури, що розкривають проблему статусу учасників цивільного процесу дає підстави стверджувати, що існують прогалини, щодо регламентації даного статусу учасників цивільного процесу та їх правове закріплення в цивільному законодавстві. Дослідженням даного питання займалися такі науковці, як Абрамов, Васильченко, Бичкова, Громошина та інші. Для визначення процесуального статусу учасників, треба розуміти, що в його основі лежить така юридична категорія, як «правовий статус». Як зазначає Бичкова С.С., для встановлення правового статусу, потрібно виходити з його структури, що становить собою систему взаємопов'язаних елементів, які визначають його зміст.[1, с. 31] Тому, для визначення